

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

III. ÚS 82/03-25

Ústavný súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedu Juraja Babjaka a zo sudcov Eduarda Báránya a Ľubomíra Dobríka vo veci sťažnosti E. B., bytom P., zastúpenej advokátkou JUDr. A. K., Advokátska kancelária, P. B., pre namietané porušenie jej základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov zaručeného v čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky postupom Okresného súdu Žilina v konaní vedenom pod sp. zn. 13 C 231/01 na neverejnom zasadnutí 25. júna 2003 takto

r o z h o d o l :

1. Okresný súd Žilina v konaní vedenom pod sp. zn. 13 C 231/01 **p o r u š i l** základné právo E. B. na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov zaručené v čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky.

2. Okresnému súdu Žilina v konaní vedenom pod sp. zn. 13 C 231/01 **p r i k a z u j e** konať bez zbytočných prietáhov.

3. E. B. p r i z n á v a primerané finančné zadost'učinenie v sume 15 000 Sk (slovom pätnásťtisíc slovenských korún), ktoré jej je Okresný súd Žilina p o v i n n ý vyplatiť do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.

4. Okresný súd Žilina j e p o v i n n ý zaplatiť náhradu trov konania E. B. v sume 8 796 Sk (slovom osemtisíc sedemstodevät'desiatšesť slovenských korún) na účet jej právnej zástupkyne JUDr. A. K., Advokátska kancelária, P. B., do pätnástich dní od právoplatnosti tohto nálezu.

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavný súd Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) uznesením č. k. III. ÚS 82/03-9 z 19. marca 2003 prijal podľa § 25 ods. 3 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) na konanie s'ťažnosť E. B., bytom P. (ďalej len „s'ťažovateľka“), zastúpenej advokátkou JUDr. A. K., Advokátska kancelária, P. B., pre namietané porušenie jej základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných priet'ahov zaručeného v čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) postupom Okresného súdu Žilina (ďalej len „okresný súd“) v konaní vedenom pod sp. zn. 13 C 321/01.

S'ťažovateľka v s'ťažnosti, ktorá bola ústavnému súdu doručená 3. marca 2003, uviedla, že 3. mája 2001 na okresnom súde podala spolu so svojím bratom Ing. J. M. prostredníctvom advokátskej kancelárie žalobu o určenie výmery parcely č. 437/2 v katastrálnom území P. proti Okresnému úradu B. Na základe výzvy okresného súdu bol v predmetnej veci zaplatený súdny poplatok, avšak pojednávanie vo veci nebolo doposiaľ vytýčené. Po uplynutí viac ako jedného roka od podania žaloby s'ťažovateľka podala predsedovi okresného súdu s'ťažnosť na priet'ahy v konaní, ktorá mu bola doručená 16. septembra 2002. Na svoju s'ťažnosť v stanovenej lehote nedostala odpoveď, a preto

podala 2. decembra 2002 sťažnosť predsedovi Krajského súdu v Žiline (ďalej len „krajský súd“). Listom č. Spr. 10 123/02 zo 4. decembra 2002 ju predseda krajského súdu požiadal o doplnenie jej sťažnosti. Sťažovateľka svoje podanie doplnila listom doručeným krajskému súdu 12. decembra 2002. Okresný súd listom č. Spr. 2260/02 z 18. decembra 2002 sťažovateľke oznámil, že predmetná vec je vedená pod sp. zn. 13 C 321/01 a podpredsedníčka okresného súdu sa jej v ňom ospravedlnila za vzniknuté prieťahy v tomto konaní, ktoré odôvodnila veľkým množstvom sporov, ktoré má zákonný sudca pridelené na prejednávanie a rozhodovanie. Listom č. Spr. 10 123/03 z 3. februára 2003 predseda krajského súdu sťažovateľke oznámil, že jej sťažnosť z dôvodu nezaplatenia súdneho poplatku vybavil len ako tzv. „iné podanie“. Z uvedených skutočností podľa sťažovateľky vyplýva, že v predmetnej veci došlo k porušeniu jej základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prieťahov, ktoré je občanovi priznané v článku 48 ods. 2 ústavy, ako aj k porušeniu § 100 Občianskeho súdneho poriadku, podľa ktorého má súd postupovať tak, aby vec okrem iného bola čo najrýchlejšie prejednaná a skončená. Žaloba, ktorá je predmetom jej sťažnosti, nie je podľa nej zložitá natoľko, aby si vyžadovala viacročnú prípravu. Sťažovateľka si svoje povinnosti v konaní riadne plnila (včas zaplatila súdny poplatok), takže ona prieťahy v konaní nezavinila.

Na základe vyššie uvedených skutočností sťažovateľka žiadala, aby ústavný súd nálezom takto rozhodol: *„Právo navrhovateľky na prerokovanie jej veci bez zbytočných prieťahov, podľa čl. 48 ods. 2, prvá veta Ústavy Slovenskej republiky, bolo v konaní sp. zn. 13 C 231/01 Okresným súdom v Žiline porušené.*

Okresnému súdu v Žiline sa prikazuje, aby v konaní 13 C 231/01 konal bez zbytočných prieťahov.

Navrhovateľke sa priznáva primerané finančné zadostučinenie vo výške 10.000,- Sk, ktoré je Okresný súd v Žiline povinný vyplatiť do dvoch mesiacov odo dňa právoplatnosti rozhodnutia.

Okresný súd v Žiline je povinný uhradiť trovy právneho zastúpenia navrhovateľky vo výške 8.796,- Sk na účet jej právnej zástupkyne JUDr. A. K., a to do 15 dní odo dňa právoplatnosti tohto rozhodnutia.“

Sťažovateľka vo svojej sťažnosti požaduje priznanie primeraného finančného zadosťučinenia, ktoré žiada ako určitú satisfakciu za stav právnej neistoty spôsobený prístupom okresného súdu k predmetnej veci, a na jeho odôvodnenie ďalej uviedla, že *„je starobná dôchodkyňa a má už podlomené zdravie, na čom sa negatívne podieľa aj pocit právnej neistoty, v ktorej toho času žije. Uvítala by, keby súd vo veci, čím skôr rozhodol, aby sa zbavila psychickej záťaže spôsobenej prieťahmi v konaní a tým i pocitu právnej neistoty.“*

V sťažnosti uplatnila sťažovateľka prostredníctvom svojej právnej zástupkyne náhradu trov konania pred ústavným súdom pozostavajúcich z trov právneho zastúpenia spolu vo výške 8 796 Sk a vo svojom podaní z 28. apríla 2003 oznámila, že v zmysle § 30 ods. 2 zákona o ústavnom súde súhlasí s upustením od verejného ústneho pojednávania v predmetnej veci.

Okresný súd v písomnom vyjadrení k sťažnosti č. Spr. 3031/2003 zo 14. mája 2003 uviedol :

„V priebehu minulých rokov bolo obvyklé, že civilné veci bolo možné vytýčiť prvýkrát v čase 0,5 – 2 roky od podania návrhu.

Vec pôvodne napadla novému sudcovi, ktorý prevzal stovky vecí po predchodcovi a každý mesiac veľký nápad nových vecí. Zo starých vecí znížil výrazne zostatok, dostal sa postupom praxe do stabilizovanej pozície. V čase, keď bolo reálne prejednanie tejto veci, bol preložený na iný súd.

Na súd nastúpila nová sudkyňa, ktorá agendu prevzala a opäť bude potrebovať určitý čas na rozbeh. Aj o tom je súdnictvo a účastník bohužiaľ, musí takéto praktické problémy znášať. Okrem toho ide o prípad, kde treba najskôr zistiť právomoc súdu v takejto veci konať, resp. opodstatnenosť takéhoto typu žaloby. Aj v takom prípade musí byť zrejmá právna istota.“

Sťažovateľka prostredníctvom svojej právnej zástupkyne na vyjadrenie okresného súdu k sťažnosti č. Spr. 3031/2003 zo 14. mája 2003 reagovala listom doručeným ústavnému súdu 18. júna 2003, podľa ktorého spomínané vyjadrenie neobsahuje „žiadny

logický a akceptovateľný dôvod prečo súd nekonal“. V predmetnom liste sťažovateľka opätovne požiadala ústavný súd, aby sťažnosti vyhovel a rozhodol v zmysle petitu uvedeného v jej sťažnosti z 26. februára 2003.

II.

Z obsahu sťažnosti a k nej priložených písomností, z vyjadrení účastníkov konania a z obsahu na vec sa vzťahujúceho súdneho spisu ústavný súd zistil nasledovný priebeh a stav konania v predmetnej veci.

Sťažovateľka spolu so svojim bratom Ing. J. M., bytom P. B., obaja právne zastúpení advokátkou JUDr. A. K., Advokátska kancelária, P. B. (ďalej len „právna zástupkyňa“) 7. mája 2001 podali na okresnom súde žalobu o určenie výmery parcely č. 437/2 v katastrálnom území P. z 3. mája 2001 proti Okresnému úradu v B. (ďalej len „odporca“).

Okresný súd právnu zástupkyňu sťažovateľky a jej brata Ing. J. M. vyzval listom z 22. mája 2001 doručeným 25. mája 2000 na zaplatenie súdneho poplatku. Súdny poplatok v predmetnej veci bol okresnému súdu zaplatený 4. júna 2001. Listom z 5. júna 2001 okresný súd vyzval odporcu v predmetnej veci, aby sa v lehote 15 dní písomne k pripojenej žalobe vyjadril. Odporca svoje vyjadrenie k žalobe z 18. júna 2001 okresnému súdu doručil 21. júna 2001. Na základe pokynu z 23. júla 2001 bola predmetná vec prevedená do registra „C“. Podľa úradného záznamu zo 16. apríla 2003 na základe zmeny rozvrhu práce pre rok 2003 okresný súd s účinnosťou od 16. apríla 2003 spis sp. zn. 13 C 231/01 pridelený na ďalšie prejednanie a rozhodnutie sudkyni JUDr. B. S.

III.

1. Podľa ustanovenia čl. 48 ods. 2 prvej vety ústavy: „Každý má právo, aby sa jeho vec prerokovala bez zbytočných prietáhov (...).

Účelom základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov je odstránenie stavu právnej neistoty, v ktorej sa nachádza osoba domáhajúca sa rozhodnutia štátneho orgánu. Samotným prerokovaním veci na súde alebo inom štátnom orgáne sa právna neistota neodstráni. K vytvoreniu želateľného stavu, t. j. stavu právnej istoty, dochádza až právoplatným rozhodnutím súdu alebo iného štátneho orgánu. Preto na splnenie základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy nestačí, aby štátne orgány vec prerokovali, prípadne vykonali rôzne úkony bez ohľadu na ich počet (I. ÚS 10/98).

Otázku existencie zbytočných prietáhov v konaní, a tým aj porušenia základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy skúma ústavný súd vždy s ohľadom na konkrétne okolnosti prípadu podľa právnej a faktickej zložitosti veci, podľa správania účastníka konania a spôsobu, akým v konaní postupoval súd (napr. II. ÚS 74/97, I. ÚS 70/98). Tieto tri kritériá zohľadňuje pri namietanom porušení práva na prerokovanie veci súdom v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) aj Európsky súd pre ľudské práva v Štrasburgu (III. ÚS 111/02, III. ÚS 29/03).

A) Predmetom posudzovaného konania pred okresným súdom je určovací žaloba o určenie výmery pozemku parcely č. 437/2 v katastrálnom území P. Z obsahu súdneho spisu, z vyjadrení sťažovateľky a okresného súdu ani z nimi predložených na vec sa vzťahujúcich listín ústavný súd nezistil žiadnu skutočnosť svedčiacu o skutkovej zložitosti veci, avšak po právnej stránke možno konštatovať, že v danom prípade ide o vec právne zložitú vyžadujúcu si naštudovanie viacerých právnych predpisov, resp. typov konaní, t. j. časovo náročnejšiu odbornú prípravu vo veci konajúceho sudcu. Ústavný súd na túto skutočnosť vo svojom rozhodnutí prihliadol.

B) Správanie sťažovateľky ako účastníčky konania ústavný súd hodnotí ako aktívne. Sťažovateľka bez zbytočného odkladu reagovala na výzvu okresného súdu (zaplatila súdny poplatok) a za účelom ochrany svojho základného práva v predmetnom konaní využila opravné prostriedky, ktoré jej zákon na jeho ochranu poskytuje.

C) Ďalším kritériom, podľa ktorého ústavný súd hodnotil, či v namietanom konaní došlo ku zbytočným priet'ahom, bol postup okresného súdu v predmetnej veci.

Okresný súd po podaní žaloby urobil vo veci prvotné procesné úkony smerujúce k príprave pojednávania (zaslanie výzvy na zaplatenie súdneho poplatku, výzva odporcovi na vyjadrenie sa k podanej žalobe), po vykonaní ktorých však v činnosti smerujúcej k príprave pojednávania vôbec nepokračoval. O tejto skutočnosti svedčí dlhé obdobie nečinnosti zistené ústavným súdom, ktoré malo výrazný vplyv na doterajšiu dĺžku konania. Ide o obdobie od 5. júna 2001, t. j. od zaslania výzvy na vyjadrenie sa k žalobe odporcovi, minimálne do dňa podania s'ťažnosti s'ťažovateľkou ústavnému súdu. Možno konštatovať, že okresný súd po začatí konania vo veci vykonal iba jednoduché procesné úkony nevyžadujúce si zvláštnu prípravu a počas ďalšieho vyššie spomínaného obdobia, t. j. počas viac ako 20 mesiacov, nevykonal v predmetnej veci žiadny procesný úkon smerujúci k prejednaniu veci na pojednávaní, resp. k meritórnemu rozhodnutiu v predmetnej veci a odstráneniu stavu právnej neistoty s'ťažovateľky. Nečinnosť okresného súdu v označenom období bez toho, aby jeho postupu bránila zákonná prekážka, je preto potrebné považovať za zbytočné priet'ahy v konaní v zmysle čl. 48 ods. 2 ústavy.

Vzhľadom na stav konania prezentovaný urobenými procesnými úkonmi vo veci, dĺžku konania vo veci, ako aj doterajšiu judikatúru ústavného súdu, v ktorej vyslovil, že otázka množstva vecí, personálne a organizačné problémy súdu nie sú v zásade ústavne významné pre posúdenie toho, či došlo k zbytočným priet'ahom v konaní (III. ÚS 14/00), argumenty predsedu okresného súdu súvisiace s veľkým nápadom vecí, ako aj s personálnymi problémami ústavný súd neakceptoval.

S ohľadom na vyššie uvedené nemožno dobu predmetného konania vedeného na okresnom súde považovať vo vzťahu k základnému právu na prerokovanie veci bez zbytočných priet'ahov v zmysle čl. 48 ods. 2 ústavy za ústavne akceptovateľnú. Ústavný súd preto dospel k záveru, že uvedené právo s'ťažovateľky bolo porušené.

2. Podľa čl. 127 ods. 2 druhej vety ústavy ak porušenie práv alebo slobôd vzniklo nečinnosťou, ústavný súd môže prikázať, aby ten, kto tieto práva alebo slobody porušil, vo veci konal.

Pretože ústavný súd zistil, že nečinnosťou okresného súdu došlo k porušeniu základného práva sťažovateľky na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy, prikázal okresnému súdu, aby vo veci konal bez zbytočných prietahov a odstránil tak stav právnej neistoty, v ktorej sa nachádza sťažovateľka domáhajúca sa rozhodnutia súdu vo svojej veci.

3. Sťažovateľka vo svojej sťažnosti žiadala aj o priznanie finančného zadosťučinenia vo výške 10 000 Sk z dôvodu nemajetkovej ujmy, ktorú utrpela vzhľadom na prístup okresného súdu k predmetnej veci. Zbytočnými prietahmi v konaní jej podľa jej tvrdenia okresný súd spôsobuje psychickú záťaž, a tým aj pocit právnej neistoty, ktorý negatívne vplýva na jej zdravotný stav.

Podľa čl. 127 ods. 3 ústavy ústavný súd môže svojím rozhodnutím, ktorým vyhovie sťažnosti, priznať tomu, koho práva podľa odseku 1 boli porušené, primerané finančné zadosťučinenie.

Podľa ustanovenia § 50 ods. 3 zákona o ústavnom súde ak sa sťažovateľ domáha primeraného finančného zadosťučinenia, musí uviesť rozsah, ktorý požaduje, a z akých dôvodov sa ho domáha.

Podľa ustanovenia § 56 ods. 4 zákona o ústavnom súde má primerané finančné zadosťučinenie povahu náhrady nemajetkovej ujmy vyjadrenej v peniazoch.

Pretože porušenie základného práva sťažovateľky, ktoré ústavný súd zistil, nemožno napraviť obnovením stavu pred jeho porušením a výrok ústavného súdu deklarujúci toto porušenie nemožno vzhľadom na okolnosti prípadu považovať za dostatočnú a účinnú nápravu, priznal ústavný súd sťažovateľke primerané finančné zadosťučinenie.

Ústavný súd považoval v tomto prípade za primerané priznať sťažovateľke sumu 15 000 Sk. Táto suma zohľadňuje dĺžku zbytočných prietahov v konaní (jeden rok a 8 mesiacov), skutočnosť, že ani v období medzi podaním sťažnosti ústavnému súdu a rozhodnutím ústavného súdu o nej nedošlo na okresnom súde k výraznejšiemu posunu vo veci sťažovateľky, a s nimi spojenú nemajetkovú ujmu sťažovateľky spočívajúcu v jej psychickej záťaži a pocite právnej neistoty.

Pri určení výšky primeraného finančného zadost'učinenia ústavný súd vychádzal zo zásad spravodlivosti, z ktorých vychádza Európsky súd pre ľudské práva, keď priznáva spravodlivé finančné zadost'učinenie podľa čl. 41 dohovoru so zreteľom na konkrétne okolnosti prípadu. Súčasne sa pritom riadil úvahou, že cieľom primeraného finančného zadost'učinenia je zmiernenie nemajetkovej ujmy, nie prípadná náhrada škody (II. ÚS 58/02, III. ÚS 111/02).

4. Sťažovateľka prostredníctvom svojej právnej zástupkyne žiadala priznať náhradu trov konania pred ústavným súdom pozostávajúcich z dvoch úkonov právnej služby v uvedenom konaní, a to spolu vo výške 8 540 Sk, vyčíslenú ako jedna tretina výpočtového základu za dva úkony právnej služby 2 x 4 270 Sk a paušálnej náhrady hotových výdavkov 2 x 128 Sk v zmysle ustanovení § 13 ods. 8 v spojení s § 1 ods. 3 a § 19 ods. 3 vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 163/2002 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb (ďalej len „vyhláška č. 163/2002 Z. z.“).

Ústavný súd pri rozhodovaní o trovách požadovaných právnu zástupkyňou sťažovateľky vychádzal z ustanovenia § 36 ods. 2 zákona o ústavnom súde, podľa ktorého ústavný súd môže v odôvodnených prípadoch podľa výsledku konania uznesením uložiť niektorému účastníkovi konania, aby úplne alebo sčasti uhradil inému účastníkovi konania jeho trovy.

Podľa ustanovenia § 13 ods. 8 vyhlášky č. 163/2002 Z. z. ak predmet sporu nie je oceniteľný peniazmi, odmena za jeden úkon právnej služby je jedna tretina výpočtového základu.

Predmet konania - ochrana základných ľudských práv a slobôd je v zásade nevyjadriteľná v peniazoch a je nezameniteľná s primeraným finančným zadostučiním, ktoré predstavuje náhradu nemajetkovej ujmy vyjadrenej v peniazoch (III. ÚS 29/03, III. ÚS 34/03).

Podľa § 1 ods. 3 vyhlášky č. 163/2002 Z. z. výpočtovým základom je priemerná mesačná mzda zamestnanca hospodárstva Slovenskej republiky za prvý polrok predchádzajúceho kalendárneho roka.

Podľa oznámenia Štatistického úradu Slovenskej republiky za prvý polrok 2002 dosahovala priemerná mesačná mzda zamestnanca hospodárstva Slovenskej republiky výšku 12 811 Sk.

Ústavný súd zistil, že uplatnená suma trov právneho zastúpenia spolu 8 796 Sk neodporuje platným právnym predpisom. Základná sadzba tarifnej odmeny za jeden úkon právnej služby uskutočnený v období od 1. januára 2003 v konaní pred ústavným súdom predstavuje 4 270 Sk a hodnota režijného paušálu 128 Sk. Ústavný súd preto priznal náhradu trov právneho zastúpenia v celej výške uplatnenej právnou zástupkyňou sťažovateľky.

Z uvedených dôvodov ústavný súd rozhodol tak, ako je uvedené vo výrokovej časti tohto rozhodnutia.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 25. júna 2003